

רבי יוסף הוכנלרנטר

אבד"ק זאמושטש - בעל משנת חכמים

אלו דברי נכדו רבי צבי הורוויץ אבד"ק
ד'רעזן¹:

נולד בשנת ת"ק לאביו רבי יעקב יצחק
אבד"ק זאמושטש. בעודו נער ניכר
כי לגדולות נוצר כי היה ילד נפלא בשכל
צח, בתפיסה מהירה ובזכרון נפלא,
ובהיותו מופלא סמוך לאיש כבר למד
אצל אביו הגאון ופלפל עמו בהלכה
בחריופות ובקיאות, ואביו הגאון קרא עליו
אם חכם בני ישמח לבי גם אני.

בהיותו בן י"ד שנה נשא אשה בת
דודו אחי אמו הגאון מו"ה יעקב חיים
אבד"ק לובלין. ובהיותו בן י"ז שנה כבר
נדפסו חידושי בראש ספר זרע אהרן
(זאלקווא תרי"ז) הנקראים בשם חידושי
מהר"י, ויצא טבעו בעולם היהדות לכבוד
ולתפארת. בשנת השמונה עשרה לימי חיו
נחבל לאבד"ק יאמפלי.

בשנת תקל"ב נפטר אביו האבד"ק
זאמושטש, אז נתנו אנשי העיר זאמושטש
את כתר הרבנות דקהלם על ראש יוסף
למלאות מקום אביו הגאון ז"ל. בשבתו
על כסאו שם נתפרסם שמו בקרב ישראל
לגאון עולם וחכמי הדור פנו אליו בשו"ת
וגם בחיבוריהם כי יתן מהודו עליהם
בהסכמתו, ושם הרביץ תורה בישראל, וכל
חכמי העיר זאמושטש אשר היו מפורסמים
בעולם כו' כולם היו תלמידיו ושתו ממעין
חכמתו, וגם הגאון המפורסם מוה"ר

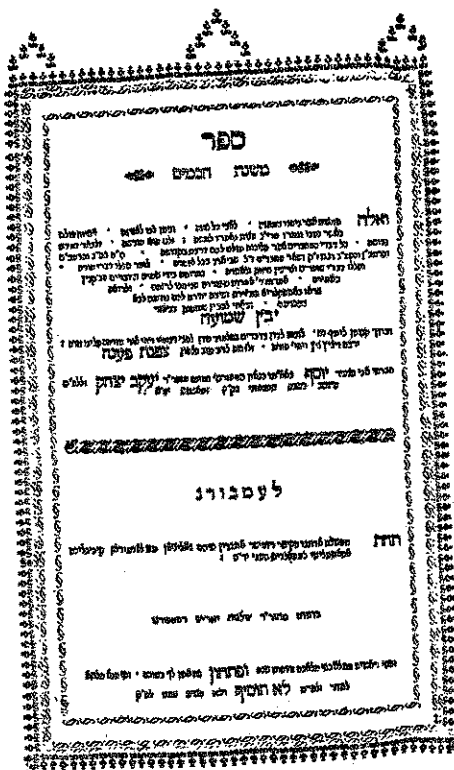
שלמה קלוגער ז"ל מבראדי היה תלמידו
המובהק, אשר משנת תקנ"ט עד שנת
תקס"ז הסתופף בצל קורתו והיה כאחד
מבני ביתו, מפתו אכל ובביתו ישן וכל
מחסורו עליו כי היה לו לאב ולרב. והגאון
מהרש"ק אמר כמה פעמים על עצמו כי
הימים האלה טובים היו לו מכל מחמדי
תבל ומכל הימים אשר חי על פני האדמה.
גם בניו הגאונים היו תלמידיו, וחתנו
הגאון מוה"ר משה בהגאון בעל שו"ת
תפארת צבי למד אצלו אחר חתונתו יחד
עם גיסו².

מכח תפיסתו וזכרונו יסופר כי כאשר
יצא לאור הספר שער המלך על הרמב"ם,
ומוכר ספרים אחד הביאו לזאמושטש
וביקש מאת הרב האבד"ק שיקנה את
הספר הנחמד הזה אשר כל הת"ח
מפליאים אותו, אמר לו הרב שניח את
הספר אצלו לילה אחת ויעיין בו לראות
מה טיבו, בלילה ההוא עבר על פני כל
הספר ובבוקר שאל את המוכר ספרים מה
מחירו, ואמר לו מחירו הוא אדום זהב
אחד, הרב לא רצה לתת מחיר גדול כזה
והמו"ס לא רצה להוריד ממחירו הקצוב
אפילו פרוטה אחת, כאשר ראה הרב כי
מתעקש המו"ס, אמר לו דע כי כל הספר
כבר מונח אצלי במוחי כמאן דמנח
בקופסא, אך לא הייתי חפץ ליהנות מאתך
בתנם על כן אמרתי לקנות אותו אבל כעת
שאינך רוצה לקחת הסך שהנני נותן בעדו
נקי הנני מזה. והעיד הגאון מו"ה רבי
שלמה קלוגר מבראדי כי כל מה שהביא

ט. מתלמידיו ידוע עוד הרה"ק רבי מנחם
מענדיל מקאצק (שש"ק ח"א אות רעא; בית
סאצק עמ' ה).

ח. דוד דעה (ח"כ); לתולדות הקהילות בפולין
נשיא 1917

מאורם מסיבה בלתי ידוע לנו, ואך כלפי שמיא גליא כמאמרם ז"ל (ויק"ר פט"ו אות ב) לעשות לרוח משקל אמר רבי אפילו רוח הקודש ששורה על הנביאים אינו שורה אלא במשקל יש מתנבא ספר אחד ויש מתנבא שני ספרים. ספרו נתקבל באהבה וזכה בעולם התלמודיים, והגאון בעל ספר מנחת חינוך מביאו הרבה פעמים^א וכן כל גדולי המחברים הלא המה בספריהם.

בספרו משנת חכמים מדברי השער המלך הוא מן אותו הלילה שעבר על פני כולו. הוא היה עשיר חוסה בצל החכמה ובצל הכסף אשר ירש מזקינו כו'. וגם כי לא היה נצרך לפרס הקהל, בכל זאת לא וותר על שכר הרבנות וכל הכסף אשר היה לו מן הרבנות היה מחלק לתלמידי חכמים עניים.

המנהג היה בעת ההוא בעירו כי כל טבח היה מוכרח לתת להרב מדי שבוע בשבוע ליטרא בשר, והיה שם טבח עני אשר רצה להשתמש מנתניה זו באומר כי הרב הוא עשיר ולא נחרך לו לקחת גם ממנו, אבל הרב הקפיד על זה ולא רצה לוותר לו ובכל שבוע היה שואל להרבנות אם אותו הטבח כבר נתן הליטרא בשר, ועל שאלת הרבנות מדוע הוא מקפיד כ"כ על מתנה זו קלת הערך, השיב לה, אמנם כן אני תהלה לקל יחברך אינני נצרך לזאת אולם יכול להיות כי רב אחר אשר ישמש פה ברבנות אחרי יהי נצרך למתנות כהונה הללו, ואם הטבחים ירגילו את עצמם כעת שלא לתת לי באשר הנני עשיר גם לוא יהי אחרי רב הנצרך, גם לו לא יתנו ויסבול הרבה בסבתי, על כן אנכי מצוה אותך שלא לוותר על הליטרא הזאת גם מטבח העני הלזה.

בשנת תק"ן התחיל להדפיס ספרו הנחמד משנת חכמים בלכוב וגמרו בשנת תקנ"ב, והוא רק חלק אחד מחיבוריו על כל חלקי הרמב"ם אשר לא זכינו ליהנות

הדפיס בחייו, וגדול יהיה האחרון מן הראשון, והוא פלפולים עריבים ומתוקים בדרך שו"ת על הלכות שבת ומועדים כו'.
א. במהר' תשנ"ז ערך המו"ל רשימה של יותר ממאה פסחים מחיבוריו.

י. בנו בעל זכרון יצחק כותב בראש ספרו: כמוס עמדי כו' מהברת אדוני אבי מ"ז הגאון האמיתי כו' אשר קרא בשם אותות למועדים והוא חלק שני מחיבורו משנת חכמים אשר

ואחרי שהרה לחשו לו באזנו כי בנו הגאון מוה"ר יצחק ינחל כסא כבודו, ואמרו האנשים אשר עמדו שם כי ראו צחוק קל עבר על פניו (ראה בהקדמת זכרון יצחק [יולאבי לחשו המבשרים שלא ינחלו אחרים את כסא כבודו]), ובנו הגאון מוה"ר יצחק מילא מקומו אחריו משנת תקס"ז עד שנת תקפ"ז (עד כאן דברי נכדו).

בניו: רבי חיים אבד"ק גראבאוויץ; רבי יצחק אבד"ק זאמושטש. חתנו: רבי משה (בן מהר"ץ גלוגא בעל תפארת צבי) אבד"ק טאמאשוב. בקונטרס חוט המשולש שבסוף משנת חכמים נדפסו חידו"ת מבניו וחתנו הנ"ל.

חידושי תורתו (מכת"י) מובא כמה פעמים בזכרון יצחק. תשובה ממנו בעגונת ישראל. תשובות אליו בבית אפרים (או"ח סי' לג); גטע שעשועים (סי' מה); פרי תבואה (סי' ח); תפארת צבי (אה"ע תק"ע סי' ז; נח-ס). בא בהסכמה על אפיקי יהודה; בחינת עולם (תקנ"א); גאון צבי (כ"מ); הלי' תלמוד תורה; זהב טהור; זהר (תקס"ב); חובת הלבבות (תקנ"א); ככב יעקב; ליקוטים יקרים; מאיד נתיב; מחנך יהודה; מחנה ראובן; מעבר יבק; משניות (תקנ"ג); גפש דוד; נתיבות עולם; ספר יראים; עבודת השיר הלוי; עטרת יוסף; פרי מגדים; קני' ר' חיים יונה; קיצור של"ה (תקנ"ב); ראשית חכמה; שוחר טוב; שו"ת הרשב"א (תקנ"ח); שערי תשובה (תקל"ג); תוחלת צדיקים; תלמוד בבלי (ויען); תניא רבתי. ע"י עליו בספר לתולדות הקהילות בפולין (עמ' 291); דור דעה; כלילת יופי (ח"א עמ' קז); אלף מרגליות (670).

רבי (יוסף) מאיר הלוי הורוויץ

אבד"ק שעפס

ב"ר יעקב חיים אבד"ק נאוויפאלה. איש אלקי קרוש יאמר לו" (מנוסח מצבתו).

בשנת תק"ן אחרי מות גיסו מוה"ר שאול אבד"ק אמסטרדאם בעה"מ בנין אריאל, בקשו מנהיגי העדה של קהל אשכנזים דק' אמסטרדאם למנותו לאבד"ק, וכן אחרי פטירת הגאון מוה"ר יצחק הלוי אבד"ק קראקא נקרא לכהן פאר בעדתם בתור אב"ד ור"מ, אך הוא לא רצה לעזוב עיר מולדתו ולכן נשאר שם עד יום פקודתו שנקרא לשיבה של מעלה ביום ר"ח גיסן תקס"ז לפ"ק.

בסוף ימיו התחילה החסידות להתפשט בעירו, אז שאלו אותו בניו ותלמידיו אם להתחבר עמהם ולילך בדרכיהם או להתרחק מהם ולרדוף אותם כאשר עשו כן בכמה מקומות, והשיב להם שלא להתחבר עמהם וללכת בדרכים חדשים וגם לא לרדופם, וסיפר להם העובדא מה שהיה לו עם הבעש"ט ז"ל וברכתו אשר נתקמה בו [ע"י דור דעה אות א]. והוא בעצמו נתן הסכמה על הדפסת ספר מגיד דבריו ליעקב תקנ"ד [צ"ל ליקוטים יקרים תקנ"ט] מהמגיד הגדול הרבי ר' בער ממעורניטש זצ"ל.

בשעת פטירתו כאשר ראה כי קרוב קצו, התחיל לומר שירות ותשבחות וימלא שחוק פיו עד אשר גם אשתו ובניו לא יכלו להתאפק מלשחוק עמו, אח"כ הרים את קולו בקול אריר וחזק אשר לא נשמע ממנו מעולם ואמר את המזמור תהלים כ', וסיים בקול גדול אלה ברכב ואלה בסוסים ואנחנו בשם ה' אלקינו נזכיר כו' ה' הושיעה המלך יענונו ביום קראנו, ואח"כ אמר מזמור נ' וכאשר סיים את הכתובים ושם דרך אראנו בישיע אלקים יצאה נשמתו הטהורה ושבה אל בית אביה שבשמים. וכבוד גדול עשו לו במותו,